

**NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASININ SOSIAL-İQTİSADI
İNKİŞAFINA DAİR
2023–2027-Cİ İLLƏR ÜÇÜN
DÖVLƏT PROQRAMI**

Mündəricat

1. Qısa xülasə.....	3
2. Qlobal trendlər	3
3. Mövcud vəziyyətin təhlili	4
4. Dövlət Proqramının məqsədi və prioritet istiqamətləri	7
5. Hədəf göstəriciləri	13
6. Dövlət Proqramının maliyyələşmə mənbələri	13
7. Dövlət Proqramının icrası, monitorinqi və qiymətləndirilməsi.....	13
8. Dövlət Proqramının həyata keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı	14

1. Qısa xülasə

Azərbaycan Respublikası regionlarının, o cümlədən Naxçıvan iqtisadi rayonunun inkişafı ölkədə uğurla həyata keçirilən davamlı sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsidir. Bu strategiyanın həyata keçirilməsində, o cümlədən bölgələrin inkişafının yeni keyfiyyət mərhələsinə yüksəlməsində regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı qəbul edilmiş dövlət proqramları xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Naxçıvanda fəaliyyəti dövründə Ermənistan tərəfindən blokada şəraitində olan regionun sosial-iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması və tərəqqisi üçün əhəmiyyətli tədbirlər görülmüş, aqrar islahatlar reallaşdırılmış, infrastrukturun inkişafı istiqamətində mühüm işlər həyata keçirilmişdir. Məhz Ulu Öndərin siyasəti sayəsində bölgənin inkişafının və sabitliyinin davamlılığını təmin etmək üçün regional və beynəlxalq əlaqələr qurulmuş, sonrakı dövr üçün ölkəmizin bütün regionları kimi, Naxçıvanın da sosial-iqtisadi inkişafında möhkəm bünövrə formalaşdırılmışdır.

2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsi nəticəsində torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi və ərazi bütövlüyümüzün bərpası ilə yaranmış yeni reallıq Orta Dəhlizin inkişaf perspektivlərini gündəmə gətirməklə, Zəngəzur dəhlizinin açılmasını zəruri etmiş və Naxçıvan Muxtar Respublikasının tranzit potensialını genişləndirmişdir.

Azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən genişmiqyaslı tikinti-quruculuq işləri və tətbiq olunan güzəştlər, həmçinin Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə bu ərazilərin Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə nəqliyyat əlaqələrinin qurulması perspektivi analoji güzəştlərin muxtar respublikada da tətbiqinə imkanlar yaradır.

Hazırda bu imkanlardan istifadə edərək Naxçıvanda iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi, əhalinin layiqli məşğulluğu, sosial rifah halının daha da yüksəldilməsi və ekoloji təhlükəsizliyin gücləndirilməsi istiqamətlərində işlərin yeni keyfiyyət mərhələsinə keçməsi ön plana çıxmışdır. Mövcud potensialdan daha səmərəli istifadə etməklə bölgədə sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi və davamlılığının təmin edilməsi zəruridir. Bu işə, mütəmadi olaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı ilə əlaqədar kompleks proqramların hazırlanaraq icra olunmasını nəzərdə tutur.

Yeni mərhələdə qarşıya qoyulmuş hədəflərin reallaşdırılması məqsədilə “Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafına dair 2023–2027-ci illər üçün Dövlət Proqramı” (bundan sonra – Dövlət Proqramı) hazırlanmışdır.

Dövlət Proqramı Naxçıvan iqtisadi rayonuna daxil olan Naxçıvan şəhəri, Babək, Culfa, Kəngərli, Ordubad, Sədərək, Şahbuz və Şərur rayonlarını əhatə edir.

Dövlət Proqramında Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının daha da sürətləndirilməsinə nail olunması üçün məqsədlər və prioritet istiqamətlər müəyyən edilmişdir.

Dövlət Proqramı prioritet istiqamətlər üzrə tədbirlərin maliyyələşmə mənbələrini, regionun sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində əldə olunacaq hədəf göstəricilərini özündə ehtiva edir.

2. Qlobal trendlər

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində beynəlxalq təcrübələrin təhlili göstərir ki, son illər ərzində regionların potensialından istifadənin səmərəliliyinin və iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması, yaşıl iqtisadiyyatın formalaşdırılması, innovativ yanaşmaların tətbiqi kimi məsələlər önə çəkilir. Belə ki, ölkədə regionların inkişafı sahəsində qazanılan nailiyyətlərin daha da möhkəmləndirilməsi, həmçinin mövcud ehtiyacların təmin edilməsi məqsədilə hazırlanan və həyata keçirilən proqramlarla yanaşı, ayrı-ayrı regionlar və inzibati ərazi vahidləri üzrə yerli inkişaf planlarının hazırlanması və həyata keçirilməsi daha yaxşı nəticələr əldə etməyə imkan verir.

Hazırda ayrı-ayrı regionlar miqyasında daha dayanıqlı və davamlı gələcək qurulması istiqamətində iqtisadi artımın sürəti, onun keyfiyyəti və başlıca təkanverici amillərinin hərəkətə gətirilməsi həmin bölgələrin inkişaf gündəliyində duran əsas məsələlərdir.

Bununla belə, dayanıqlı inkişafın iqtisadi, sosial və ətraf mühit komponentlərinin ahəngdar inkişafı sahələrində standart yanaşmalar mövcud deyildir. Ona görə də tarazlı inkişaf yolunun müəyyən edilməsində hər bir bölgənin spesifik və coğrafi xüsusiyyəti nəzərə alınmalıdır.

Azərbaycan Respublikasında regionların inkişafı siyasəti əsas etibarilə milli xüsusiyyətlər nəzərə alınmaqla hazırlanan regional inkişaf proqramlarına əsaslanır. Bu proqramların icrası nəticəsində regionlarda sosial-iqtisadi və fiziki infrastruktur sahələrinin inkişafı, beynəlxalq standartlara uyğun yeni müəssisələrin və iş yerlərinin yaradılması, əhalinin rifahının yüksəldilməsi istiqamətində irimiqyaslı işlər görülmüş və əhəmiyyətli nəticələr əldə olunmuşdur.

Mütərəqqi dünya təcrübəsi göstərir ki, hər bir ölkənin, onun regionlarının, şəhər və kəndlərinin sosial-iqtisadi inkişafında çevik və səmərəli yanaşmaların və innovativ həllərin tətbiqi mühüm rol oynayır. Dövlət Proqramı çərçivəsində qarşıya qoyulan prioritetlər “universallıq”, “inteqrasiyalı yanaşma” və “heç kimin geridə qalmaması” kimi prinsiplərə əsaslanan 2030-cu il Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyinə və onun müvafiq hədəflərinə uyğunlaşdırılmışdır. Bu istiqamətdə atılacaq addımlar sırasına, qlobal hədəflərə uyğun olaraq, dayanıqlı iqtisadi artımın dəstəklənməsi, layiqli məşğulluq imkanlarının yaradılması, bölgə əhalisi üçün əlçatan, etibarlı və müasir enerji xidmətləri, xüsusilə bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə edilməsi, habelə təmiz enerji texnologiyalarının tətbiqi, iqtisadi inkişafı və insan rifahını dəstəkləyən keyfiyyətli və möhkəm infrastrukturun qurulması, habelə ekoloji ekosistemlərin dayanıqlılığının təmin edilməsi kimi beynəlxalq inkişaf prioritetləri daxil edilmişdir.

Həmçinin Dövlət Proqramı çərçivəsində mühüm hədəf göstəriciləri və gələcək dayanıqlı inkişaf kursu müəyyən olunarkən təbii resurslardan səmərəli istifadə, biomüxtəlifliyin qorunması və “yaşıllaşma və karbonsuzlaşma” istiqamətlərində qlobal təşəbbüslərin məqsədləri nəzərə alınmış, smart ixtisaslaşdırma və rəqəmsallaşdırma sahələrində müşahidə olunan innovativ tendensiyaların tətbiqi imkanları da diqqətdə saxlanılmışdır.

Bu baxımdan Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində qarşıda duran əsas məqsəd beynəlxalq təcrübədə təsdiqini tapmış ən yaxşı təcrübələrin tətbiqi ilə əldə olunan iqtisadi və sosial nailiyyətlərin səmərəsinin artırılmasıdır.

Dövlət Proqramı hazırlanarkən davamlı inkişaf prinsipləri, o cümlədən BMT-nin “Dünyamızın transformasiyası: 2030-cu ilədək Dayanıqlı İnkişaf Gündəliyi” ilə müəyyən olunan Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri, həmçinin mütərəqqi beynəlxalq təcrübə və Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi potensialı və ehtiyaqlara əsaslanan çağırışlar nəzərə alınmışdır.

3. Mövcud vəziyyətin təhlili

3.1. Əldə olunmuş nailiyyətlər

Ölkədə regionların hərtərəfli inkişafı sahəsində 2004-cü ildən başlanılmış məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasında görülmüş işlər infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsinə, Naxçıvan Muxtar Respublikasında qazlaşdırmanın tam təmin edilməsinə, enerji təchizatının yaxşılaşdırılmasına, müasir yolların inşasına, sosial infrastruktur obyektlərinin tikintisinə, yeni müəssisələrin yaradılmasına və iş yerlərinin açılmasına səbəb olmuşdur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında sənaye sahəsində fəaliyyət göstərən mikro, kiçik və orta sahibkarların fəaliyyətinin dəstəklənməsi, sənayenin davamlı inkişafının təmin edilməsi və əhalinin istehsal sahəsində məşğulluğunun artırılması məqsədilə Azərbaycan

Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 13 sentyabr tarixli 831 nömrəli Fərmanı ilə Şərur Sənaye Məhəlləsi yaradılmış, investisiya fəaliyyətinin genişləndirilməsi və təşviqi, iqtisadiyyata sərmayə qoyuluşunun stimullaşdırılması üçün son 5 il ərzində 18 sahibkarlıq subyektinə 24 investisiya təşviqi sənədi təqdim edilmişdir. İntestisiya təşviqi sənədi çərçivəsində idxal olunan 77,9 milyon manat dəyərində avadanlığa gömrük və vergi güzəştləri tətbiq edilmişdir.

İxracın stimullaşdırılması məqsədilə müxtəlif ölkələrdə keçirilmiş tədbirlərdə yerli sahibkarlıq subyektinin dövlət dəstəyi ilə iştirakı təmin edilmiş və istehsal olunan məhsullar nümayiş etdirilmişdir.

Ötən dövrdə torpaqların suvarma və meliorasiya təminatının yaxşılaşdırılması, torpaq və su ehtiyatlarından səmərəli istifadə edilməsi istiqamətində tutumu 100 milyon kubmetr olan Heydər Əliyev su anbarı istifadəyə verilmişdir.

Elektrik enerjisi təchizatının yaxşılaşdırılması istiqamətində 169,8 meqavat gücündə 10 elektrik stansiyası, o cümlədən 87 meqavat gücündə Naxçıvan Modul Elektrik Stansiyası, 4,5 meqavat gücündə Heydər Əliyev su anbarı üzərində su elektrik stansiyası, Ordubad rayonunda Gilançay üzərində 20 meqavat gücündə “Biləv” su elektrik stansiyası, Şərur rayonu ərazisində 20,5 meqavat gücündə “Arpaçay-1” və 1,4 meqavat gücündə “Arpaçay-2” su elektrik stansiyaları, Babək rayonunun Xalxal kəndi ərazisində 22 meqavat gücündə Naxçıvan günəş elektrik stansiyası, Kəngərli rayonunda 5 meqavat gücündə, Şərur rayonunda 8 meqavat gücündə günəş elektrik stansiyaları, Culfa rayonunda 1,1 meqavat gücündə Külək-Günəş Hibrid Elektrik Stansiyası və 0,3 meqavat gücündə Culfa külək elektrik stansiyası istifadəyə verilmişdir.

Təbii qazla təchizat tam olaraq başa çatdırılmış, 27 kilometr uzunluğunda Naxçıvan–Şahbuz ortatəzyiqli və 82,2 kilometr uzunluğunda Naxçıvan–Sədərək yüksəktəzyiqli magistral qaz kəmərləri tikilib istifadəyə verilmişdir.

Naxçıvan şəhərinin və onun inzibati ərazisinə daxil olan yaşayış məntəqələrinin əhalisini içməli su və kanalizasiya xidməti ilə təmin etmək üçün gün ərzində 40 min kubmetr sutəmizləmə və 32 min kubmetr tullantı sutəmizləmə gücünə malik olan qurğular və ümumi tutumu 25 min kubmetr olan 3 su anbarı tikilmişdir. Naxçıvan şəhərində, Əliabad qəsəbəsində, Tumbul, Haciniyyət, Qaraçuq, Qaraxanbəyli və Bulqan kəndlərində su xətti və kanalizasiya şəbəkəsi quraşdırılmışdır.

Rabitə və informasiya texnologiyalarının tətbiqi sahəsində 1685,7 kilometr fiber-optik xətt çəkilmiş, 160 avtomat telefon stansiyası (ATS) quraşdırılmış, 87 ATS rekonstruksiya olunmuş, 223 ATS tam elektronlaşdırılmışdır.

Naxçıvan Hava Limanı regionun aviasiya nəqliyyat əlaqəsi üçün yeganə vasitə olmuş və 2004-cü ildən Beynəlxalq Hava Limanı statusu qazanmışdır.

Son on il ərzində şəhid ailələrinə, müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olanlara və digər imtiyazlı şəxslərə 120 mənzil və 280 minik avtomobili verilmişdir. Ölkədə 2017-ci ildən həyata keçirilən özünüməşğulluq proqramına Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə 1320 ailə cəlb edilmişdir.

Ötən müddətdə Ağbulaq istirahət və xizək mərkəzi, Duzdağ fizioterapiya mərkəzi və digər turizm obyektləri fəaliyyətə başlamış, regionda fəaliyyət göstərən mehmanxanaların sayı 10-a çatdırılmışdır.

Ətraf mühitin mühafizəsi, yaşıllaşdırma, yol kənarlarında meşə zolaqlarının salınması istiqamətində işlər görülmüş, eləcə də Arazboyu Dövlət Təbiət Yasaqlığı, Arpaçay Dövlət Təbiət Yasaqlığı və Akademik Həsən Əliyev adına Azərbaycan Respublikasının Zəngəzur Milli Parkı yaradılmışdır.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafı sahəsində qəbul edilmiş dövlət proqramlarının icrası nəticəsində bölgədə idman obyektləri, mədəniyyət müəssisələri tikilmiş və ya təmir olunmuş, müasir standartlara uyğun təhsil və səhiyyə müəssisələri əhalinin istifadəsinə verilmişdir.

3.2. Mövcud çağırışlar

3.2.1. Naxçıvan Muxtar Respublikasında iqtisadi və sosial sahələrdə əldə olunan nailiyyətlərin daha da möhkəmləndirilməsi, eləcə də regionun potensialından istifadənin səmərəliliyinin və iqtisadiyyatın rəqabətqabiliyyətliliyinin artırılması üçün müasir çağırışlara və yanaşmalara əsaslanan aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsi zəruri hesab olunur:

1. biznes mühitinin daha da yaxşılaşdırılması üçün sahibkarlara icazə və lisenziyaların vahid mərkəzdən verilməsi, "Lisenziyalar və icazələr portalı"nın fəaliyyətə başlaması, satınalmaların elektron portal vasitəsilə təşkili, sahibkarlıq subyektlərində aparılan yoxlamaların vahid reyestrinin formalaşdırılması, rəqabət mühitinin sağlamlaşdırılması, bank və sığorta filialları şəbəkəsinin genişləndirilməsi, dövlət orqanlarının (qurumlarının) tabeliyində fəaliyyət göstərən istehsal və xidmət sahələrinin özəlləşdirilməsi;

2. ölkədə tətbiq olunan dövlət xidmətlərinin Naxçıvan Muxtar Respublikasında da tam tətbiq olunması, "ASAN xidmət", "DOST" və digər mərkəzlərin fəaliyyətə başlaması və nəticədə dövlət xidmətlərinə əlçatanlığın artırılması;

3. Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində olan təbii ehtiyatlar (əlvan metallar) hesabına hasilat sənayesinin inkişaf etdirilməsi;

4. xammal bazası əsasında yeni sənaye sahələrinin (tikinti materialları, qida məhsulları istehsalı və s.) qurulması və mövcud sənaye müəssisələrinin fəaliyyətinin genişləndirilməsi, habelə ayrı-ayrı sahələrdə güzəştlərin tətbiqinin nəzərdə tutulduğu sənaye zonasının yaradılması;

5. elektrik enerjisinin istehsalı və ixracı üzrə mövcud potensialdan istifadə etməklə yeni bərpa olunan enerji (əsasən, günəş) stansiyalarının, həmçinin istilik elektrik stansiyalarının tikintisi və eyni zamanda, tezlik tənzimlənməsinin dayanıqlığının təmini, mövcud elektrik stansiyalarının və şəbəkəsinin təmiri, avtomatlaşdırılmış idarəetmə sisteminin qurulması;

6. Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Türkiyə sərhədinədək 18 km magistral boru kəmərinin çəkilməsi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Türkiyənin qaz şəbəkəsi ilə əlaqələndirilməsi və nəticədə qaz təminatının dayanıqlığının təmin edilməsi;

7. kənd təsərrüfatının inkişafında suvarma suyunun əhəmiyyətini nəzərə alaraq bölgədə suvarma şəbəkələrinin yenilənməsi, müasir suvarma sistemlərindən istifadənin genişləndirilməsi;

8. duz yataqları, mineral sular, tarixi və dini abidələr, ekoturizm üçün təbii əlverişli şəraitin olması nəzərə alınaraq, Naxçıvan Muxtar Respublikasında əlavə dəyər yaradılması baxımından turizm infrastrukturunun qurulması və bu sahənin təbliği;

9. xarici dövlətlərlə sərhəddə yerləşməsi nəzərə alınmaqla, Naxçıvan Muxtar Respublikasında vergi və gömrük güzəştləri müəyyən edilməklə rəqabətqabiliyyətli ticarət qovşağının yaradılması imkanının dəyərləndirilməsi;

10. Naxçıvan Muxtar Respublikasında turistlərə və ticarət məqsədilə oraya gələcək şəxslərə göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün müasir tipli ictimai-iaşə obyektlərinin, istirahət və əyləncə mərkəzlərinin sayının artırılması və xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsi;

11. Naxçıvan Muxtar Respublikasında infrastruktur təminatının yaxşılaşdırılması, o cümlədən əhalinin fiber-optik və mobil internet xidmətlərinə çıxış səviyyəsinin yüksəldilməsi və dayanıqlığının təmin edilməsi, kəndlərdə içməli su təminatının artırılması;

12. Naxçıvan Muxtar Respublikasında istehsal olunan məhsulların digər regionlara daşınması zamanı yaranan nəqliyyat xərcləri üçün xüsusi güzəştlər sisteminin formalaşdırılması, dəmir yolu stansiyalarının və dəmir yolu xətlərinin beynəlxalq tələblərə uyğun yenidən qurulması;

13. Naxçıvan Muxtar Respublikasında təhsil, səhiyyə, mədəniyyət və idman sahələrində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin və əhatə dairəsinin artırılmasına, ixtisaslı kadrların yetişdirilməsinə ehtiyac duyulur. Burada özəl təhsil və səhiyyə müəssisələrinin

yaradılması bu sahədə göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəlməsinə də zəmin yaradacaqdır.

3.2.2. Mövcud vəziyyətin təhlilində, hədəflərin və prioritet istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsində GZİT (Güclü və Zəif tərəflər, İmkanlar və Təhlükələr) təhlilindən istifadə edilmişdir. Naxçıvan Muxtar Respublikasının mövcud sosial-iqtisadi vəziyyətinin GZİT təhlili aşağıdakı kimidir:

Güclü tərəflər	Zəif tərəflər
<ul style="list-style-type: none"> - təbii ehtiyatlar və xammal bazası; - bərpa olunan enerji potensialı (günəş və külək enerjisi); - sahibkarlığın inkişafına, ixracın stimullaşdırılmasına və əlverişli investisiya mühitinin yaradılmasına dövlət dəstəyi; - beynəlxalq hava limanı; - xarici ticarət üçün əlverişli iqtisadi-coğrafi mövqe 	<ul style="list-style-type: none"> - dövlət xidmətlərinə əlçatanlıq səviyyəsinin aşağı olması; - əlverişli biznes mühitini formalaşdıran zəruri təşviqlərin azlığı; - maliyyəyə çıxış imkanlarının məhdudluğu; - regionun enerji təchizatı və kommunikasiya xətlərinin aşağı səviyyədə diversifikasiya olunması, elektrik xətlərinin istismar müddətinin başa çatması; - kənd təsərrüfatı və digər sahələr üzrə infrastruktur və su təminatı sistemində çatışmazlıqlar - ölkənin digər əraziləri ilə birbaşa quru nəqliyyat əlaqəsinin olmaması
İmkanlar	Təhlükələr
<ul style="list-style-type: none"> - mühüm enerji və nəqliyyat dəhlizlərinə yaxınlıq, xüsusilə, Zəngəzur dəhlizi vasitəsilə Orta Dəhlizlə logistik bağlantı; - rəqabətqabiliyyətli turizm potensialı; - ixracyönlü sənaye sahələrinin inkişafı perspektivləri; - xarici investisiyaların cəlb olunması; - xarici ticarətin inkişafı; - dövlət–özəl tərəfdaşlığı modelinin tətbiqi; - ölkədə mövcud xidmət mexanizmlərinin (dövlət, maliyyə və bank xidmətləri) tətbiqi; - regionun enerji təchizatı və kommunikasiya xətlərinin dayanıqlığının artırılması 	<ul style="list-style-type: none"> - büdcə transferləri payının yüksək olması; - ixrac bazarlarının coğrafi diversifikasiyasının məhdud olması; - istehsal olunan məhsulların beynəlxalq bazarlarda rəqabət üstünlüyünün itirilməsi təhlükəsi; - qlobal iqlim dəyişikliyi təsirləri, xüsusilə əkinəyararlı torpaq sahələrinin səhrələşməsi və deqradasiyası; - əhalinin digər regionlara və xarici ölkələrə miqrasiyası

GZİT təhlil əsasında “Güclü tərəflər”in verdiyi üstünlük və “İmkanlar”ın yaratdığı fərsətlərdən bəhrələnərək “Zəif tərəflər” inkişaf etdiriləcək və “Təhlükələr”in mümkün neqativ təsirləri minimuma endiriləcəkdir.

4. Dövlət Proqramının məqsədi və prioritet istiqamətləri

4.1. Dövlət Proqramının məqsədi davamlı iqtisadi artımın təmin edilməsi və vətəndaşların həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması sayəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsini və ölkə iqtisadiyyatına tam inteqrasiyasını təmin etməkdən ibarətdir.

Bu məqsədə nail olmaq üçün 2023–2027-ci illər üçün 11 prioritet istiqamət müəyyən olunmuş və Dövlət Proqramının həyata keçirilməsi ilə bağlı icrası planlaşdırılan bütün

tədbirlər həmin prioritet istiqamətlər üzrə qruplaşdırılmışdır. Belə ki, Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadi-coğrafi mövqeyindən, təbii ehtiyatlarından, sosial-iqtisadi potensialından və tranzit imkanlarından səmərəli istifadə etməklə mövcud çatışmazlıqların aradan qaldırılması və iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər sözügedən prioritet istiqamətlər nəzərə alınmaqla gerçəkləşdiriləcəkdir.

4.1.1. Prioritet 1. Əlverişli biznes mühitinin yaradılması

Naxçıvan Muxtar Respublikasında iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi və iqtisadi canlanmanın təşviqi üçün əlverişli biznes mühitinin formalaşdırılması bu sahədə prosedurların sadələşdirilməsi və asanlaşdırılması məqsədilə tədbirlərin icrası vasitəsilə həyata keçiriləcəkdir. Burada azad iqtisadi zonanın yaradılması ticarət və logistika imkanlarını genişləndirməklə Naxçıvan Muxtar Respublikasının investisiya cəlbediciliyini artıracaq və iqtisadiyyatın inkişafına əhəmiyyətli töhfə verəcəkdir.

Həmçinin hüquqi və fiziki şəxslərə vergi və digər güzəştlərin tətbiq edilməsi ilə özəl sektorun inkişafına nail olunacaqdır. Bundan başqa, sosial sığorta ödənişlərinin tam və ya qismən dövlət tərəfindən subsidiyalaşdırılması nəzərdən keçiriləcəkdir.

Eyni zamanda, Naxçıvan Muxtar Respublikasında əhalinin məşğulluğunun artırılması məqsədilə yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsi ilə bağlı tədbirlər görülməkdədir.

Ölkədə fəaliyyət göstərən bankların və bank olmayan kredit təşkilatlarının Naxçıvan Muxtar Respublikasında da filiallarının açılması ilə əhalinin, o cümlədən sahibkarların bank xidmətlərinə çıxışı asanlaşacaq, əhalinin və sahibkarların sığorta savadlılığının artırılması və sığorta xidmətlərinə əlçatanlığının inkişafı məqsədilə müvafiq tədbirlər görülməkdədir, sahibkarlığın inkişafı, innovativ texnologiyaların tətbiqinin stimullaşdırılması üçün güzəştli kreditlərin verilməsi, təşviqat işlərinin aparılması və digər maliyyə dəstəyi tədbirləri həyata keçiriləcəkdir.

Eyni zamanda, sahibkarlıq subyektlərinə göstərilən xidmətlər vahid yanaşmada və mərkəzləşdirilmiş qaydada təşkil ediləcək, gömrük sərhəd buraxılış məntəqələrində keçidin sürətləndirilməsi və yükötürmə qabiliyyətinin artırılması istiqamətində işlər aparılacaqdır.

4.1.2. Prioritet 2. Ticarətin inkişafı

Naxçıvan Muxtar Respublikasında iqtisadi aktivliyi artırmaq məqsədilə ərazi ticarət və ticarət qovşağı kimi inkişaf etdiriləcəkdir. Belə ki, üç ölkə ilə sərhəd zonasında yerləşməsi Naxçıvan Muxtar Respublikasına ticarət qovşağı, xüsusilə malların təkrar ixracı (paylaşdırılması) yeri və ya sərhədyanı bazar kimi istifadə üçün əlverişli şərait yaradır. Bu məqsədlə, Naxçıvan Muxtar Respublikasına gətirilən bütün malların (siyahı üzrə Azərbaycan Respublikasında istehsal olunan mallar istisna olmaqla) idxal rüsumundan azad olunması, habelə Naxçıvan şəhərində malların xarici ölkə vətəndaşlarına vergi və gömrük nəzarəti altında idxal rüsumları və əlavə dəyər vergisi olmadan satılması üçün orada Ticarət Mərkəzinin yaradılması məqsəduyğundur.

Eyni zamanda, əlavə olaraq yalnız hava yolu ilə Azərbaycan Respublikasının digər bölgələrindən Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfər edən fiziki şəxslərin geri qayıdarkən həmin Ticarət Mərkəzindən güzəştli qaydada (gömrük ödənişlərini ödəmədən) mal alıb gətirə bilmələri üçün hədlərin və şərtlərin müəyyən edilməsi təklif olunur. Ticarət Mərkəzinin yaradılması Bakıdan və Azərbaycanın digər bölgələrindən insanların alış-veriş üçün Naxçıvan Muxtar Respublikasına hava yolu ilə səfərlərini, həmçinin qonşu ölkələrdən insanların ticarət və əyləncə üçün gəlmə ehtimalını artıracaqdır. Aşağı büdcəli hava nəqliyyatı şirkətləri tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə digər yerli və xarici hava limanları arasında müntəzəm sərnişin və yük daşınmalarının təşkil edilməsi də ticarət məqsədilə Naxçıvan Muxtar Respublikasına gələnlərin sayının artmasına əhəmiyyətli dəstək verəcəkdir.

Zəngəzur dəhlizi açıldıqdan sonra Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının əhalisi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının əhalisi arasında qarşılıqlı ticarət və səfərlər üçün imkanlar yaranacaq, güzəştlərin quru yolu ilə Azərbaycan Respublikasının digər bölgələrindən edilən səfərlərə tətbiqi məsələsinə ayrıca qiymətləndirmə aparılmaqla baxılacaqdır.

Həyata keçiriləcək tədbirlər Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində iqtisadi aktivliyin, məşğulluğun və ixracın artmasına, yerli istehsalın maya dəyərinin azalmasına və əhalinin alıcılıq qabiliyyətinin yüksəlməsinə, habelə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Azərbaycanın digər bölgələri ilə işgüzar əlaqələrinin güclənməsinə kömək edəcəkdir.

Ticarət qovşağının olması həm də Naxçıvan Muxtar Respublikasında törəmə sahələrin (kafe və restoran, əyləncə mərkəzləri, otellər) yaranmasına və inkişafına gətirib çıxaracaqdır.

4.1.3. Prioritet 3. İxracıya yönülmüş sənayenin inkişafı

İxracıya yönülmüş sənaye sahəsində müasir texnologiyaların tətbiqi ilə məhsuldarlıq artacaq, istehsal olunmuş sənaye məhsullarının keyfiyyəti yüksələcək, həmçinin yeni iş yerləri yaradılacaqdır. Naxçıvan Muxtar Respublikasında dövlət sənaye sahəsinin inkişafını dəstəkləyən infrastrukturun yaradılmasında aktiv iştirak edəcək, Şərur Sənaye Məhəlləsinin fəaliyyətə başlaması təmin ediləcək, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Sənaye Parkı yaradılacaq, istehsal olunan sənaye məhsullarının xarici bazarlara ixracı stimullaşdırılacaq, ixrac potensialının artırılmasına töhfə verən rəqabətqabiliyyətli sənaye sahələrinə dövlət dəstəyi və investisiyalar cəlb olunacaq, innovasiyalar, habelə dövlət–özəl tərəfdaşlığı ilə bu sahədə resurs və xidmət təminatı gücləndiriləcəkdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında mövcud olan iri müəssisələrin istehsal məhsullarının həm ölkədaxili satışının dəstəklənməsi, həm də xarici bazarlara çıxışının artırılması istiqamətində tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Bununla yanaşı, mövcud olan təbii ehtiyatlar və xammal bazası əsasında sənaye sahələrinin yaradılması imkanları genişləndiriləcəkdir.

4.1.4. Prioritet 4. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının və emalının inkişafı

Naxçıvan Muxtar Respublikasında kənd təsərrüfatının inkişaf etdirilməli sahələri müəyyənləşdiriləcək, həmin sahələr üzrə ehtiyacların diaqnostikası aparılacaq və diaqnostika əsasında dəstək tədbirləri müəyyənləşdiriləcək, bitkiçilik, bağçılıq, bostançılıq, heyvandarlıq, arıçılıq sahələrinin inkişaf etdirilməsi, üzümçülük ənənələri nəzərə alınmaqla üzümçülük və şərəbçilik istiqamətində tədbirlər həyata keçiriləcək, mütərəqqi kənd təsərrüfatı təcrübələrinin tətbiqi yolu ilə bu sahələrdə məhsul istehsalının artımına nail olunacaqdır.

Bölgə üçün spesifik və orqanik kənd təsərrüfatı məhsulları müəyyənləşdiriləcək, onların brendləşdirilməsi, təbliği, orqanik məhsulların xarici bazarlara ixracının təşviqi diqqətdə saxlanılacaq, kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı, o cümlədən meyvə qurularının istehsalı sahəsi dəstəklənəcək və ixrac imkanları genişləndiriləcəkdir.

Bununla yanaşı, ərzaq təhlükəsizliyinin gücləndirilməsi üçün yerli istehsal potensialı və infrastruktur təminatı inkişaf etdiriləcək, aqroparkların yaradılması təşviq olunacaq, kənd təsərrüfatının istehsal vasitələri ilə təminat səviyyəsinin artırılması ilə müvafiq istehsal vasitələrinə əlçatanlıq səviyyəsi artırılacaq, fermerlərin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədilə məsləhət və təlim xidmətləri təşkil olunacaqdır.

4.1.5. Prioritet 5. Turizmin inkişafı

Naxçıvan Muxtar Respublikasının duz yataqları, mineral suları, tarixi və dini

abidələrindən, ekoturizm üçün təbii əlverişli şəraitindən yararlanmaqla, regionun rəqabətqabiliyyətli turizm məkanına çevrilməsi məqsədilə bu sahənin inkişafına yönəlmiş tədbirlər görülməkdir. Sağlamlıq turizminin imkanlarının genişləndirilməsi, qış və kənd turizminin, ekoturizmin inkişaf etdirilməsi, turizm infrastrukturunun yaxşılaşdırılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının turizm cəlbediciliyinin artırılması və tarixi memarlıq abidələrinin beynəlxalq səviyyədə qorunması məqsədilə həmin abidələrin UNESCO-nun maddi mədəni irs nümunələri üzrə əsas siyahısına salınması üçün iş aparılacaqdır.

Eyni zamanda, turizm və rekreasiya zonalarının yaradılması da regionun turizm potensialının gücləndirilməsinə əhəmiyyətli təsir göstərəcək, turizm sahələrinin təbliği ilə bağlı layihələrin həyata keçirilməsi və turizm atlasının hazırlanması təmin ediləcəkdir.

4.1.6. Prioritet 6. Elektrik enerjisi istehsalının və ixracının artırılması

Türkiyə ilə quru sərhədin mövcudluğu, həmçinin Azərbaycan–Türkiyə–Avropa elektrik dəhlizi layihəsi çərçivəsində Naxçıvan Muxtar Respublikasının ölkənin əsas enerji sistemi ilə əlaqələndirilməsi imkanı, Türkiyəyə elektrik verilişi xəttinin çəkilməsi, elektrik enerjisi ixracı məqsədilə tezlik tənzimlənməsinin Türkiyə Respublikasının enerji sistemi vasitəsilə aparılması və Naxçıvan Muxtar Respublikasının enerji sisteminin Avropa Elektrik Ötürmə Sistemləri Operatorları Assosiasiyasının (ENTSO-E) şəbəkəsinə qoşulması üçün tədbirlər görülməsi Naxçıvan Muxtar Respublikasında elektrik enerjisi istehsalı və ixracı potensialını artıracaq, bu işə ölkənin əlavə enerji gücləri hesabına dünya bazarına (Türkiyəyə və Avropaya) elektrik enerjisi satmaq imkanlarını və alternativlərini genişləndirəcəkdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında mövcud elektrik stansiyalarının modernləşdirilməsi və dövlət–özəl tərəfdaşlığı çərçivəsində yenilərinin tikilməsi, həmçinin bərpa olunan enerji resurslarından (əsasən, günəş) və dövlət–özəl tərəfdaşlığı imkanlarından istifadə etməklə elektrik enerjisi istehsalının artırılması və yeni layihələrin icrası daha çox elektrik enerjisi ixracının həyata keçirilməsini təmin edəcəkdir.

Mövcud elektrik enerjisi xətlərinin və yarımstansiyaların müasir tələblərə uyğun olaraq yenidən qurulması, enerji sistemini operativ idarə etmək, enerjinin keyfiyyətinə nəzarət etmək və monitorinqlər aparılmaq üçün SCADA (nəzarət və məlumatların toplanması sistemi) mərkəzinin yaradılması elektrik təchizatı infrastrukturunun səmərəliliyinin artması, elektrik istehsalı və təchizatı sistemlərində itkilərin davamlı azalması ilə nəticələnəcəkdir.

4.1.7. Prioritet 7. İnfrastruktur təminatının inkişafı

Naxçıvan Muxtar Respublikasında ən müasir texnologiyaların tətbiqi telekommunikasiya və poçt xidmətlərinin çeşidini və keyfiyyətini artıracaq, internet xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, təhlükəsizliyin, dayanıqlığın və xidmətlərin fasiləsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə Naxçıvan Muxtar Respublikasında fiber-optik magistral şəbəkə Türkiyə ilə əlaqələndirilməklə yenilənəcək, əhalinin keyfiyyətli internet xidmətlərinə çıxışı asanlaşacaq, həmçinin mobil rabitənin inkişafı ilə bağlı tədbirlər həyata keçiriləcəkdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında nəqliyyat infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi, o cümlədən ictimai nəqliyyat xidmətlərinin keyfiyyətinin artırılması məqsədilə müvafiq layihələr gerçəkləşdiriləcəkdir.

Aşağı büdcəli hava nəqliyyatı şirkətləri tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə yerli və xarici hava limanları arasında müntəzəm sərnişin və yük daşınmaları təşkil ediləcəkdir.

Zəngəzur dəhlizinin açılması burada dəmiryol infrastrukturunun yenilənməsini də zəruri edir. Bu səbəbdən dəmiryol infrastrukturunu yenidən qurulacaq, təhlükəsiz, sürətli və dayanıqlı daşıma xidməti təmin ediləcəkdir.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının təbii qazla təminatında risklərin azaldılması məqsədilə Türkiyə Respublikasından Naxçıvan Muxtar Respublikasına təbii qaz nəqli üçün boru kəməri çəkiləcəkdir.

Əhalinin həyat şəraitinin yüksəldilməsi üçün rayon mərkəzlərinin və kəndlərin içməli su təminatının artırılması ilə bağlı tədbirlər görülməkdir.

Kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların su ilə təminatının yaxşılaşdırılması, təsərrüfatlarda mövcud ənənəvi suvarmadan mərhələli olaraq mütərəqqi suvarma sistemlərinə keçidin təmin edilməsi ilə torpaqlardan səmərəli istifadə olunacaq, müasir suvarma infrastrukturunu formalaşdırılacaqdır.

4.1.8. Prioritet 8. Sosial sektorun inkişafı

Əhalinin təhlükəsiz və rahat yaşayışının təmin olunması, mənzil fondunun inkişaf etdirilməsi və əhalinin yaşayış sahələrinə tələbatının ödənilməsi məqsədilə, dövlət–özəl tərəfdaşlığı çərçivəsində yerli və xarici investorlar cəlb olunmaqla, əhalinin güzəştli şərtlərlə mənzilə əlçatanlığı təmin ediləcəkdir.

Bununla yanaşı, ümumi təyinatlı internat tipli ümumtəhsil məktəblərinin əhatə dairəsi genişlənəcək, aztəminatlı ailələrin, cəzaçəkmə müəssisələrindən azad edilmiş, habelə əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin özünüməşğulluğunun təmin edilməsi istiqamətində sosial layihələr həyata keçiriləcəkdir.

Kütləvi bədən tərbiyəsi və idmanın həyat tərzinə çevrilməsi, böyüməkdə olan gənc nəsil üçün idman alətlərinin əlçatanlığının təmin edilməsi, əhalinin asudə vaxtlarının səmərəli təşkili üçün idman komplekslərinin yaradılması, əhalinin sıx yaşadığı şəhər və rayon məhəllələrində, parklarda və kəndlərdə açıq hava idman qurğularının qurulması layihələri icra olunacaqdır.

Özəl sektor tərəfindən sosial xidmətlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi məqsədilə özəl təhsil və tibb müəssisələrinin yaradılması üçün sahibkarlar arasında təşviqat işi aparılacaqdır.

4.1.9. Prioritet 9. İnsan kapitalının inkişafı

Naxçıvan Muxtar Respublikasının ümumi təhsil müəssisələrində təhsilverənlərin peşəkarlıq səviyyəsinin davamlı olaraq yüksəldilməsini təmin edən innovativ texnologiyalara əsaslanan ixtisasartırma təlimləri təşkil ediləcək, istedadlı uşaqlar üçün liseylərin və təmayülləşmənin əhatə dairəsi genişləndiriləcək, təhsil müəssisələrində elm, texnologiya, mühəndislik, incəsənət və riyaziyyat (STEAM) əsaslı tədrisin tətbiqi həyata keçiriləcək, Naxçıvan Dövlət Universitetinin nəzdində ingilisdilli orta məktəbin yaradılması layihəsi icra olunacaqdır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında ali təhsilin keyfiyyətinin artırılması məqsədilə Naxçıvan Dövlət Universiteti ilə digər ölkələrin ali təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlıq gücləndiriləcək, birgə proqramlar təşkil olunacaq, həmçinin ali təhsil müəssisələrində yeni məzmunlu proqramların (SABA, ingilisdilli tibb fakültəsi, tibbi tədqiqat klinikası və s.) tətbiqi üzrə layihələr həyata keçiriləcəkdir.

İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsi məqsədilə peşə təhsilinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, o cümlədən əmək bazarının tələblərinə uyğun yeni ixtisasların tədrisi, peşə təhsilinin ayrı-ayrı səviyyələri üzrə tələbə qəbulu həyata keçiriləcəkdir. Peşə təhsili müəssisələrində ilk peşə, texniki peşə və yüksək texniki peşə təhsili səviyyələri üzrə fəaliyyətin təşkili peşə təhsilində mövcud sənaye müəssisələrinin tələblərinə uyğun olaraq qurulacaqdır. Muxtar respublikada əmək bazarının tələblərinə uyğun olaraq xidmət, turizm, informasiya texnologiyaları və digər istiqamətlərdə təlimlərin təşkili həyata keçiriləcək.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında startap ekosisteminin inkişaf etdirilməsi, eyni zamanda Azərbaycanda və beynəlxalq arenada özəl sektorun innovasiyasını və inkişafını

təşviq etmək üçün tədbirlər həyata keçiriləcək, Gənclərin İnkişaf və Karyera Mərkəzi yaradılacaqdır.

Bununla yanaşı, Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyət göstərən dövlət orqanlarının (qurumlarının) fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə kadr potensialının inkişafına ehtiyac olduğunu nəzərə alaraq, yerli strukturların ölkənin müvafiq dövlət orqanları (qurumları) ilə intensiv təcrübə mübadiləsinin həyata keçirilməsi, əməkdaşların müvafiq təlim və təcrübə səfərlərinin təşkil edilməsi istiqamətində tədbirlər görülməkdir.

4.1.10. Prioritet 10. İnstitusional inkişaf

Təhsil sahəsi üzrə dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi, optimallaşdırılması və rasionallaşdırılması üçün tədbirlər görülməkdir, məktəbdənkənar təhsil müəssisələrində səmərəli idarəetmə sistemi tətbiq olunacaqdır.

Mədəniyyət müəssisələri tərəfindən əhaliyə göstərilən xidmətlərin çeşidinin və keyfiyyətinin artırılması üçün həmin müəssisələrin fəaliyyətinin optimallaşdırılması və sahənin inkişafı ilə bağlı layihələr (tarix-memarlıq abidələrinin mövcud vəziyyətinin qiymətləndirilməsi, bərpa layihələrinin hazırlanması, tarixi eksponatların qorunması, arxeoloji araşdırmalar aparılması və s.) həyata keçiriləcəkdir.

Əmək münasibətləri, məşğulluq, sosial müdafiə, tibb sahələrinə aid fəaliyyətlərin təşkili və dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi məqsədilə bu sahələrdə göstərilən xidmətlər elektronlaşdırılacaqdır.

Eyni zamanda, Naxçıvan iqtisadi rayonunun ümumi planı, Naxçıvan Muxtar Respublikası şəhərlərinin inkişaf istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsi üçün baş planlar hazırlanacaqdır.

Kənd təsərrüfatının dəstəklənməsi ilə bağlı fəaliyyətin və dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində tədbirlər görülməkdir, mikro, kiçik və orta biznesin dəstəklənməsi istiqamətində fəaliyyətin inkişaf etdirilməsi məqsədilə xidmət mərkəzləri təşkil ediləcəkdir.

Dövlət əmlakının idarə olunması üzrə fəaliyyət və xidmətlər inkişaf etdiriləcək, yeni sahələrin özəlləşdirməyə açılması, sağlamlaşdırılması və idarəetməyə verilməsi ilə bağlı tədbirlər görülməkdir.

Ümumilikdə dövlət qurumlarının xidmətlərinin elektronlaşdırılması istiqamətində layihələr icra ediləcəkdir.

Bununla yanaşı, müvafiq institusional və peşəkar bacarıqların təkmilləşdirilməsi işlərinin həyata keçirilməsi məqsədilə beynəlxalq texniki dəstək və qrant layihələrinin Naxçıvan Muxtar Respublikasına cəlb edilməsi istiqamətində tədbirlər görülməkdir.

4.1.11. Prioritet 11. Ətraf mühitin mühafizəsinin gücləndirilməsi

Regionda ekoloji tarazlığın qorunması istiqamətində işlər davam etdiriləcək, bioloji müxtəlifliyin qorunması təmin olunacaq, meşə ilə örtülü ərazilərin, yaşıllıqların mühafizəsi gücləndiriləcək, meşəsalma və meşəbərpa tədbirlərinin davam etdirilməsi və yaşıllıq sahələrinin artırılması istiqamətində tədbirlər görülməkdir.

Eyni zamanda, Naxçıvan Muxtar Respublikasında "Yaşıl enerji" potensialının yaradılması, enerji səmərəliliyi və ekoloji təmiz texnologiyaların tətbiqi tədbirləri genişləndiriləcək, ekoloji təmiz və təhlükəsiz nəqliyyat vasitələrinin (minik avtomobilləri, avtobuslar və s.) dövriyyəsi stimullaşdırılacaqdır.

Regionun təbii resurs potensialından istifadənin davamlı artırılması üçün aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları) ilə birlikdə Naxçıvan Muxtar Respublikasının təbii ehtiyatları üzrə araşdırmalar aparılması, potensial xammal ehtiyatlarının müəyyən edilməsi və təbii sərvətlərin iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməsi məqsədilə təkliflər hazırlanacaq, sudan qənaətlə və səmərəli istifadə ilə bağlı maarifləndirmə tədbirləri həyata keçiriləcək, eləcə də bərk məişət tullantılarının idarə edilməsi vəziyyəti qiymətləndirilərək, müvafiq təkmilləşdirmə

işləri ilə bağlı layihələr həyata keçiriləcəkdir.

5. Hədəf göstəriciləri

- 5.1. Dövlət Proqramının əsas hədəf göstəriciləri aşağıdakılardır:
 - 5.1.1. dayanıqlı inkişafın təmin olunması;
 - 5.1.2. məşğulluq imkanlarının artırılması;
 - 5.1.3. əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi;
 - 5.1.4. təbii ehtiyatlardan səmərəli istifadə edilməsi;
 - 5.1.5. ətraf mühitin mühafizəsinin təmin olunması.

6. Dövlət Proqramının maliyyələşmə mənbələri

- 6.1. Dövlət Proqramı üzrə tədbirlərin icrasının aşağıdakı mənbələr hesabına maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulur:
 - 6.1.1. Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsi;
 - 6.1.2. Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət büdcəsi;
 - 6.1.3. büdcədən kənar fondlar;
 - 6.1.4. dövlət–özəl tərəfdaşlığı nəticəsində formalaşan maliyyə vəsaiti;
 - 6.1.5. yerli və xarici investisiyalar;
 - 6.1.6. beynəlxalq təşkilatların, donorların və fondların vəsaiti;
 - 6.1.7. qanunla qadağan olunmayan digər mənbələr.
- 6.2. Dövlət Proqramında nəzərdə tutulmuş tədbirlərin maliyyələşdirilməsinə özəl investisiyaların cəlb olunması təşviq ediləcəkdir.

7. Dövlət Proqramının icrası, monitorinqi və qiymətləndirilməsi

Dövlət Proqramının icrası məqsədilə müvafiq prioritet istiqamətlərə uyğun tədbirləri əhatə edən Tədbirlər Planı hazırlanmışdır. Tədbirlər Planı 5 (beş) illik müddəti əhatə edir. Tədbirlər Planına uyğun olaraq, 2023–2024-cü illər və 2025–2027-ci illər üçün təfəssilatlı tədbirlər planları hazırlanacaqdır.

Dövlət Proqramının icrası tədbirlər üzrə ilkin, aralıq və yekun nəticələr nəzərə alınmaqla monitorinq olunacaqdır. Bu göstəricilər müvafiq fəaliyyət istiqamətlərinin icra statusunu qiymətləndirməyə imkan verəcəkdir.

Dövlət Proqramı üzrə monitorinq və qiymətləndirmə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 6 mart tarixli 1294 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Dövlət proqramlarının tərtibi, icrası, monitorinqi və qiymətləndirilməsi Qaydası”na əsasən həyata keçiriləcəkdir.

8. Dövlət Proqramının həyata keçirilməsinə dair

Tədbirlər Planı

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.1. Prioritet istiqamət 1. Əlverişli biznes mühitinin yaradılması							
8.1.1.	Azad iqtisadi zonanın yaradılması	İN	NMR NK, DGK, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Azad iqtisadi zonanın yaradılması ilə bağlı layihənin hazırlanması	Azad iqtisadi zonanın yaradılması istiqamətində tədbirlər görülməsi	Ticarət və logistika imkanlarının genişlənməsi ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası iqtisadiyyatının inkişafı
8.1.2.	Hüquqi və fiziki şəxslərə vergi, gömrük, sosial sığorta və digər sahələrdə güzəştlərin tətbiq edilməsi	İN	DGK, ƏƏSMN, NMR NK	2023–2027	Güzəşt tətbiq olunacaq fəaliyyət sahələrinin müəyyən edilməsi	Vergilərdən azad olunma, sosial sığorta və digər sahələrdə güzəştlərin tətbiq edilməsi	Özəl sektorun inkişafı
8.1.3.	Yerli və xarici investisiyaların cəlb edilməsi ilə bağlı tədbirlər görülməsi	İN	NMR NK, ASK	2023–2027	Yerli və xarici investorların cəlb olunması	Yerli və xarici investisiyalar əsasında yaradılan istehsalat, ticarət, xidmət və digər sahələrdə yeni müəssisələrin işə salınması	Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ümumi Daxili Məhsulunun artımı və yeni iş yerlərinin açılması
8.1.4.	Bank və sığorta xidmətlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi	MB	İN, NMR NK	2023–2027	Bank və sığorta xidmətlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi ilə bağlı diaqnostikanın aparılması	Bank və sığorta xidmətlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsinin təmin edilməsi	Bank və sığorta xidmətlərinə əlçatanlıq səviyyəsinin artırılması
8.1.5.	Sahibkarlıq subyektlərinə güzəştli kreditlərin verilməsi, zəmanət və digər dəstək	İN	KTN, NMR NK	2023–2027	Sahibkarlıq subyektlərinin güzəştli maliyyə	Sahibkarlıq subyektlərinə	Sahibkarlıq subyektlərinin iqtisadi və maliyyə

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
	mexanizmlərinin tətbiq dairəsinin genişləndirilməsi				resurslarına çıxış imkanlarının artırılması məqsədilə təşviqat tədbirlərinin həyata keçirilməsi	güzeştli kreditlərin verilməsi	göstəricilərinin yaxşılaşması
8.1.6.	Gömrük sərhəd buraxılış məntəqələrində keçidin sürətləndirilməsi və yükötürmə qabiliyyətinin artırılması istiqamətində iş aparılması	DGK	MN, DSX, NMR NK	2023–2027	İnfrastrukturun yaradılması üçün layihələndirmə işlərinin aparılması	Gömrük sərhəd buraxılış məntəqələrində keçidin sürətləndirilməsi və yükötürmə qabiliyyətinin artırılmasının təmin edilməsi	Gömrük rejiminin sadələşdirilməsi və idxal-ixrac və tranzit dövriyyəsinin artması
8.2. Prioritet istiqamət 2. Ticarətin inkişafı							
8.2.1.	Naxçıvan Muxtar Respublikasının bütün ərazisi üçün gömrük rüsum güzeştini (siyahı üzrə Azərbaycanda istehsal edilən mallar istisna olmaqla) nəzərdə tutan xüsusi gömrük rejiminin (zonasının) yaradılması	DGK	NMR NK, İN, MN	2023–2027	Hüquqi bazanın formalaşdırılması	Xüsusi gömrük rejiminin (zonasının) fəaliyyətə başlaması	Əhalinin alıcılıq qabiliyyətinin yüksəlməsi, turistlərin cəlb edilməsi və iqtisadi aktivliyin artması
8.2.2.	Naxçıvan şəhərində rüsumsuz ticarət mağazalarına bərabər güzeştlərin tətbiq olunduğu Ticarət Mərkəzinin yaradılması	NMR NK	DGK, İN, MN	2023–2027	Ticarət Mərkəzinin yerləşəcəyi yerin müəyyən edilməsi, hüquqi bazanın formalaşdırılması	Ticarət Mərkəzinin fəaliyyətə başlaması	
8.2.3.	Hava yolu ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasına səfər edən, Azərbaycan Respublikasının digər bölgələrindən olan fiziki şəxslər üçün idxal gömrük ödənişləri üzrə güzeşt	DGK	İN, NMR NK, MN	2023–2027	Hüquqi bazanın formalaşdırılması	Güzeştlərin tətbiqinə başlanılması	

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
	hədlərinin və şərtlərinin müəyyən edilməsi						
8.2.4.	Naxçıvan Muxtar Respublikasında istehsal olunan məhsulların digər bazarlara ixracını təşviq etmək məqsədilə logistik dəstək verilməsi	İN	RİNN, NMR NK	2023–2027	Müvafiq sahədə dəstək verilməsinə dair təkliflər hazırlanması	Məhsullara daşıma dəstəyinin verilməsi	İxracın həcmünün davamlı artması
8.3. Prioritet istiqamət 3. İxracıyönlü sənayenin inkişafı							
8.3.1.	Naxçıvan Muxtar Respublikasında sənaye parkının yaradılması	İN	NMR NK	2023–2027	Sənaye parkının yaradılması üçün müvafiq sənədlərin hazırlanması və aidiyyəti üzrə təqdim edilməsi	Sənaye parkının fəaliyyətə başlaması	Sənaye sahəsinin inkişafı, yeni iş yerlərinin açılması
8.3.2.	Şərur Sənaye Məhəlləsinin fəaliyyətə başlamasının təmin edilməsi	İN	NMR NK	2023–2027	İnvestorların cəlb edilməsi	İstehsalın təşkil edilməsi	Sənaye sahəsinin inkişafı və məşğulluğun artması
8.3.3.	Naxçıvan Muxtar Respublikasında istehsal olunan məhsulların ixrac coğrafiyasının şaxələndirilməsi	İN	NMR NK, KTN, AQTA, DGK	2023–2027	İstehsal olunan məhsulların vahid reyestrinin və rəqəmsal kataloqunun yaradılması	Hədəf bazarlar üzrə məhsul/bazar matrisinin hazırlanması, çatışmazlıqların müəyyənləşdirilməsi və aradan qaldırılması	Naxçıvan Muxtar Respublikasında ixracın artması və ixrac bazarlarının genişlənməsi
8.3.4.	İxracıyönlü potensial sənaye sahələri üzrə layihələrin hazırlanması və layihələrə investisiyaların cəlb edilməsi istiqamətində iş aparılması	İN	KTN, EN, ETSN, NMR NK, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Potensial sahələrin müəyyənləşdirilməsi, layihələrin hazırlanması və investorların cəlb edilməsi ilə bağlı tədbirlər görülməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadiyyatına birbaşa xarici investisiyaların cəlb edilməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikası iqtisadiyyatının inkişafı və yeni iş yerlərinin yaradılması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.3.5.	İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə həyata keçirilən layihələrdə Naxçıvan Muxtar Respublikasında istehsal olunan məhsullardan istifadənin təşviq edilməsi	İN	NMR NK, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi nümayəndəlikləri və digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Mövcud istehsal sahələrinin potensialının qiymətləndirilməsi	İstehsal olunan məhsullardan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə istifadə olunması	Məhsul istehsalının artması, infrastrukturun genişlənməsi, məşğulluğun artması
8.4. Prioritet istiqamət 4. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının və emalının inkişafı							
8.4.1.	Bitkiçiliyin, o cümlədən bağçılıq, üzümçülük və bostançılığın inkişaf etdirilməsi	KTN	NMR NK, İN	2023–2027	Naxçıvan Muxtar Respublikasında həmin sahələrin mövcud vəziyyətinin və inkişaf imkanlarının diaqnostikası, diaqnostikanın nəticələri əsasında prioritet altsahələr və dəstək tədbirləri barədə təkliflər hazırlanması	Müvafiq sahələrin inkişafı ilə bağlı dəstək tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Kənd təsərrüfatında məhsul istehsalının artması
8.4.2.	Heyvandarlığın və arıçılığın inkişaf etdirilməsi	KTN	NMR NK, İN	2023–2027	Naxçıvan Muxtar Respublikasında həmin sahələrin mövcud vəziyyətinin və inkişaf imkanlarının diaqnostikası, diaqnostika nəticələri əsasında prioritet altsahələr və dəstək tədbirləri barədə təkliflər hazırlanması	Müvafiq sahələrin inkişafı ilə bağlı dəstək tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Kənd təsərrüfatında məhsul istehsalının artması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.4.3.	Naxçıvan Muxtar Respublikası üçün spesifik və orqanik kənd təsərrüfatı məhsullarının brendləşdirilməsi və təşviqi	NMR NK	KTN, İN	2023–2027	Orqanik kənd təsərrüfatı məhsullarının müəyyənləşdirilməsi	Müəyyənləşdirilmiş orqanik məhsulların təbliği, orqanik məhsulların xarici bazarlara ixracının təşviq edilməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikasının iqtisadiyyatının inkişafı və əhalinin gəlirlərinin artması
8.4.4.	Kənd təsərrüfatı məhsullarının emal və qablaşdırma sahələrinin inkişaf etdirilməsi	NMR NK	İN, KTN	2023–2027	Müvafiq emal sahələrinin və sahələrin inkişafı üçün dəstək alətlərinin müəyyənləşdirilməsi	Müvafiq mexanizmlər vasitəsilə müəyyənləşdirilmiş emal sahələrinin inkişaf etdirilməsi üçün dəstək göstərilməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikası iqtisadiyyatının inkişafı, əhalinin məşğulluğunun və gəlirlərinin artması
8.4.5.	Kənd təsərrüfatı istehsal vasitələri ilə təminat səviyyəsinin artırılması	KTN	NMR NK	2023–2027	Fermerlərin toxum, ting, yem istehsalı və kənd təsərrüfatı texnikası ilə təminat səviyyəsinin qiymətləndirilməsi	Müvafiq istehsal vasitələrinə əlçatanlığın və təminatın yaxşılaşdırılması	Kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın və əhalinin gəlirlərinin artması
8.4.6.	Fermerlərə məsləhət xidmətləri göstərilməsinin təşkili	NMR NK	KTN	2023–2027	Fermerlərin müvafiq məsləhət və təlim ehtiyaclarının müəyyənləşdirilməsi	Müəyyənləşdirilmiş ehtiyaclar əsasında məsləhət və təlim xidmətlərinin təşkili	Fermerlərin müvafiq sahələrdə bilik və bacarıqlarının inkişafı, müvafiq sahələrdə məhsul istehsalının artması
8.4.7.	Aqroparkların yaradılması	NMR NK	İN, KTN	2023–2027	Müvafiq qanunvericiliyin formalaşdırılması, aqroparklar yaradılacaq ərazilərin müəyyənləşdirilməsi	Aqroparkların fəaliyyətə başlaması	Kənd təsərrüfatı sahəsində məhsul istehsalının və məşğulluğun artması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.5. Prioritet istiqamət 5. Turizmin inkişafı							
8.5.1.	Turizm infrastrukturunun yaxşılaşdırılması	NMR NK	DTA	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq infrastrukturaların qurulması	Turizm infrastrukturunun inkişafı
8.5.2.	Müxtəlif turizm növlərinin (qış, kənd, eko və s.) inkişaf etdirilməsi və turizm atlasının hazırlanması	NMR NK	DTA	2023–2027	Turizm növlərinin inkişafına dair layihələrin hazırlanması	Müvafiq layihələrin həyata keçirilməsi, turizm atlasının hazırlanması	Turizmin inkişafı, xarici və yerli turistlərin sayının artması
8.5.3.	Naxçıvan Muxtar Respublikasının bəzi tarixi memarlıq abidələrinin UNESCO-nun maddi mədəni irs nümunələri üzrə əsas siyahısına salınması üçün iş aparılması	MdN	NMR NK	2023–2027	Müvafiq siyahıya salınacaq tarixi memarlıq abidələrinin müəyyənləşdirilməsi	Tarixi memarlıq abidələrinin UNESCO-nun maddi mədəni irs nümunələri üzrə əsas siyahısına salınması	Naxçıvan Muxtar Respublikasının turizm cəlbediciliyinin artması və tarixi memarlıq abidələrinin beynəlxalq səviyyədə qorunması
8.5.4.	Turizm və rekreasiya zonalarının yaradılması	DTA	NMR NK	2023–2027	Turizm və rekreasiya zonaları layihələrinin hazırlanması	Turizm və rekreasiya zonalarının yaradılması üçün tədbirlər görülməsi	Turizmin inkişafı, xarici və yerli turistlərin sayının artması
8.6. Prioritet istiqamət 6. Elektrik enerjisi istehsalının və ixracının artırılması							
8.6.1.	Dövlət–özəl tərəfdaşlığı ilə yeni istilik elektrik stansiyalarının tikintisi	EN	NMR NK	2023–2027	Müvafiq elektrik stansiyalarının tikintisinin layihələndirilməsi	Layihələrə uyğun olaraq, yeni elektrik stansiyalarının tikintisi ilə bağlı zəruri işlər görülməsi	Elektrik enerjisi istehsalının artması
8.6.2.	Elektrik stansiyalarının mərhələli olaraq əsaslı təmir edilməsi	EN	NMR NK	2023–2027	Əsaslı təmir olunacaq elektrik stansiyalarının seçilməsi	Elektrik stansiyalarında əsaslı təmir işlərinin aparılması	Elektrik təchizatının yaxşılaşması, elektrik enerjisi istehsalının artması
8.6.3.	Mövcud elektrik enerjisi xətlərinin və yarımstansiyaların müasir tələblərə uyğun olaraq yenidən qurulması	NMR NK	EN	2023–2027	Müvafiq sahədə layihələrin hazırlanması	Elektrik enerjisi xətlərinin və yarımstansiyaların	Elektrik təchizatı infrastrukturunun səmərəliliyinin artması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
						yenidən qurulması işlərinin aparılması	
8.6.4.	Su elektrik stansiyalarının tikintisinin davam etdirilməsi	NMR NK	EN	2023–2027	Müvafiq su elektrik stansiyalarının tikintisi layihələrinin hazırlanması	Su elektrik stansiyalarının tikintisi ilə bağlı zəruri işlər görülməsi	Elektrik təchizatının yaxşılaşması, elektrik enerjisi istehsalının artması
8.6.5.	Dövlət–özəl tərəfdaşlığı ilə alternativ və bərpa olunan enerji mənbələrinin yaradılmasının davam etdirilməsi	EN	NMR NK	2023–2027	Müvafiq sahədə enerji potensialının dəqiqləşdirilməsi, təkliflər hazırlanması və özəl sektora təqdim olunması	Naxçıvan Muxtar Respublikasında günəş və külək elektrik stansiyalarının yaradılması ilə bağlı layihələrin icrası	“Yaşıl enerji” istehsalının artması
8.6.6.	Xarici ölkələrə birbaşa elektrik enerjisi ixracının həyata keçirilməsi	NMR NK	EN, MN	2023–2027	Müvafiq layihənin hazırlanması	Naxçıvan–Türkiyə yüksək gərginlikli elektrik xətlərinin çəkilməsi	Elektrik enerjisi ixracının artması
8.6.7.	Yeni generasiya güclərinin enerji sistemə etibarlı inteqrasiyası üçün infrastrukturun qurulması	NMR NK	EN	2023–2027	Müvafiq sahədə yeni infrastrukturun qurulmasına dair təkliflər hazırlanması	Təkliflərə uyğun olaraq yeni infrastrukturun qurulması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	Elektrik təchizatının yaxşılaşması
8.6.8.	Enerji səmərəliliyinin təmin edilməsi ilə bağlı tədbirlər görülməsi	NMR NK	EN	2023–2027	Enerji səmərəliliyinin təmin edilməsinə dair layihələr hazırlanması	Enerji sistemini operativ idarə etmək, enerjinin keyfiyyətinə nəzarət və monitorinqlərin aparılması üçün SCADA (nəzarət və məlumatların	Elektrik istehsalı və təchizatı sistemlərində itkilərin davamlı azaldılması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
						toplanması sistemi) mərkəzinin yaradılması	
8.6.9.	Elektrik enerjisinin ixracı məqsədilə tezlik tənzimlənməsinin Türkiyə Respublikasının enerji sistemi vasitəsilə aparılması və Naxçıvan Muxtar Respublikasının enerji sisteminin ENTSO-E (Avropa Elektrik Ötürmə Sistemləri Operatorları Assosiasiyası) şəbəkəsinə qoşulması üçün tədbirlər görülməsi	EN	NMR NK	2023–2027	ENTSO-E şəbəkəsinə qoşulma üçün imkanların müəyyən edilməsi	ENTSO-E şəbəkəsinə qoşulma üçün tədbirlər görülməsi	Tezlik tənzimlənməsinin Türkiyə enerji sistemi vasitəsilə aparılması
8.6.10.	Yeni enerji dəhlizinin Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisindən keçəcək hissəsində müvafiq infrastrukturun yaradılması	NMR NK	EN	2023–2027	Tikintisi planlaşdırılan energetika qurğularının müəyyən edilməsi	Energetika qurğularının tikintisi	Elektrik enerjisi ixracının artması
8.7. Prioritet istiqamət 7. İnfrastruktur təminatının inkişafı							
8.7.1.	Müasir texnologiyaların tətbiq edilməsi ilə telekommunikasiya və poçt xidmətlərinin çeşidinin və keyfiyyətinin artırılması	NMR NK	RİNN	2023–2027	Müvafiq sahədə müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqinə dair layihələrin hazırlanması	Müvafiq sahədə müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqinə dair layihələrin həyata keçirilməsi	Keyfiyyətli telekommunikasiya və poçt xidmətləri ilə təminat səviyyəsinin artırılması
8.7.2.	Mobil rabitənin inkişafı ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	RİNN	NMR NK	2023–2027	Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyət göstərən mobil operatorların telekommunikasiya şəbəkələrinin "Mərkəzi Baza	İstehlakçılara nömrə resurslarının ayrılması və onlardan istifadənin əlçatanlığının artırılması	Mobil rabitə xidmətinin keyfiyyətinin yüksəlməsi

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
					Sistemi'nə inteqrasiyası		
8.7.3.	İnternet xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	NMR NK	RİNN	2023–2027	Şəbəkənin texniki imkanlarının artırılması	Müvafiq şəbəkələrdən istifadənin təşviqi və genişləndirilməsi	Telefon və internet xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi və müştəri məmnunluğuna nail olunması
8.7.4.	Fiber-optik magistral şəbəkənin yenilənməsi	NMR NK	RİNN	2023–2027	Naxçıvan Muxtar Respublikasında yüksəksürətli internet xidmətlərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi	Xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, dayanıqlığın və xidmətlərin fasiləsiz göstərilməsinin təmin edilməsi	İnternet xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, müştəri məmnunluğuna nail olunması
8.7.5.	Nəqliyyat infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi	NMR NK	RİNN	2023–2027	Nəqliyyat infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi məqsədilə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq sahədə layihələrin həyata keçirilməsi	Nəqliyyat xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi, ictimai nəqliyyatın keyfiyyətinin artırılması
8.7.6.	Aşağı büdcəli hava nəqliyyatı şirkətləri tərəfindən Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə digər yerli və xarici hava limanları arasında müntəzəm sərnişin və yük daşınmalarının təşkil edilməsi	AZAL	RİNN, İN, NMR NK	2023–2027	Potensial aviaşirkətlərin müəyyən olunması ilə bağlı araşdırmalar aparılması, Naxçıvan Hava Limanına uçuşlar etməyə marağı olan aviaşirkətlərlə danışıqlar aparılması	Müqavilələrin bağlanması və aviaşirkətlərin fəaliyyətə başlaması	Naxçıvan Muxtar Respublikasından hava nəqliyyatı ilə daşınmaların sayının artması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.7.7.	Dəmiryol infrastrukturunun inkişafı	ADY	RİNN, MN, NMR NK	2023–2027	Dəmiryol infrastrukturunun yenidən qurulması istiqamətində zəruri hazırlıq işlərinin tamamlanması	Tikinti-quraşdırma işlərinin həyata keçirilməsi	Dəmiryol infrastrukturunun yenidən qurulması ilə təhlükəsiz, sürətli və dayanıqlı daşıma xidmətinin həyata keçirilməsi
8.7.8.	Türkiyə Respublikasından Naxçıvan Muxtar Respublikasına təbii qaz neqli üçün boru kəmərinin çəkilməsi	SOCAR	EN, NMR NK	2023–2027	Layihə sənədlərinin hazırlanması	Təbii qaz təchizatı üçün kəmərin tikintisinin həyata keçirilməsi	Qaz təchizatının dayanıqlılığının yaxşılaşdırılması
8.7.9.	Torpaqların su ilə təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı tədbirlər görülməsi	ADSEA	NMR NK	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə sənədlərinin hazırlanması	Layihə sənədləri əsasında bərpa və tikinti işlərinin aparılması	Torpaq sahələrinin suvarma suyu ilə təmin edilməsi
8.7.10.	Təsərrüfatlarda mövcud ənənəvi suvarmadan mərhələli olaraq mütərəqqi suvarma sistemlərinə keçidin təmin edilməsi	NMR NK	KTN	2023–2027	Müasir suvarma sistemlərinin tətbiqinə dair layihələrin hazırlanması	Müasir suvarma sistemlərinin tətbiqinin həyata keçirilməsi	Sudan səmərəli istifadə və su itkilərinin qarşısının alınması
8.7.11.	Rayon mərkəzlərinin və kəndlərin içməli su təminatının artımı ilə bağlı tədbirlər görülməsi	NMR NK	ADSEA	2023–2027	Müvafiq sahədə layihələrin hazırlanması	İçməli su təminatının yaxşılaşdırılması ilə bağlı layihələrin həyata keçirilməsi	Əhalinin içməli su ilə təminatının artması
8.8. Prioritet istiqamət 8. Sosial sektorun inkişafı							
8.8.1.	Əhalinin mənzil almasına əlçatanlığının yaxşılaşdırılması	MB	MİDA, İKZF	2023–2027	İpoteka kreditləşməsinin tətbiqi və sosial mənzillərin tikintisinin aparılması ilə bağlı layihənin hazırlanması	İpoteka kreditləşməsinin həyata keçirilməsi, sosial mənzillərin tikintisi	Əhalinin mənzil təminatının yaxşılaşdırılması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.8.2.	Ümumi təyinatlı internat tipli ümumtəhsil məktəblərinin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi	NMR NK	ETN	2023–2027	Yeni internat məktəbi binasının inşası ilə bağlı layihə sənədlərinin hazırlanması	Yeni internat məktəbi binasının inşası, təchizatı və fəaliyyətinin təşkil edilməsi	Aztəminatlı və xüsusi himayəyə ehtiyacı olan uşaqların təhsil imkanlarının genişləndirilməsi
8.8.3.	Aztəminatlı ailələrin, cəzaçəkmə müəssisələrindən azad edilmiş, habelə sağlamlıq imkanları məhdud şəxslərin özünüməşğulluğunun təmin olunması istiqamətində sosial layihələrin həyata keçirilməsi	NMR NK	ƏƏSMN	2023–2027	Müvafiq sahədə mexanizmlər və normativ hüquqi bazaya dair təkliflər hazırlanması və qəbul edilməsi	Müvafiq sahədə tədbirlərin həyata keçirilməsi	Müvafiq şəxslərin sosial xidmətlərlə əhatəliliyinin artması
8.8.4.	Əhalinin asudə vaxtının səmərəli təşkili üçün idman komplekslərinin yaradılması və açıq hava idman qurğularının qurulması	NMR NK	GİN	2023–2027	Müvafiq layihələrin hazırlanması	İdman komplekslərinin və qurğularının quraşdırılması	Gənclərin asudə vaxtının səmərəli təşkili
8.8.5.	Özəl təhsil və tibb müəssisələrinin yaradılmasının təşviq edilməsi	NMR NK	ETN, SN	2023–2027	Özəl təhsil və tibb müəssisələrinin yaradılması üçün təşviqat tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Özəl təhsil və tibb müəssisələrinin fəaliyyətə başlaması	Əhalinin keyfiyyətli təhsil və tibb xidmətlərinə çıxışının yaxşılaşdırılması
8.9. Prioritet istiqamət 9. İnsan kapitalının inkişafı							
8.9.1.	Peşə təhsilinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	NMR NK	ETN, ƏƏSMN	2023–2027	Peşə təhsilinin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq layihələrin icra edilməsi	Əmək bazarının tələblərinə uyğun peşə təhsilli gənclərin sayının artması
8.9.2.	Ümumtəhsil müəssisələrində təhsilin keyfiyyətinin artırılması istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi	NMR NK	ETN	2023–2027	Təhsilin keyfiyyətinin artırılması ilə bağlı layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq layihələrin həyata keçirilməsi	Orta təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin artması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.9.3.	Naxçıvan Dövlət Universitetinin nəzdində ingilisdilli orta məktəbin yaradılması	NMR NK	ETN	2023–2027	Müvafiq orta məktəbin yaradılması ilə bağlı layihə hazırlanması	İngilisdilli orta məktəbin fəaliyyətə başlaması	Orta təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin artması
8.9.4.	Ali təhsil müəssisələrində yeni məzmunlu proqramların (SABAH, ingilisdilli tibb fakültəsi, tibbi tədqiqat klinikası və s.) tətbiq edilməsi	NMR NK	ETN, SN	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq layihələrin həyata keçirilməsi	Ali təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin yüksəlməsi
8.9.5.	Naxçıvan Dövlət Universiteti ilə xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələri arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, birgə proqramların təşkili	NMR NK	ETN	2023–2027	Müvafiq layihə təkliflərinin hazırlanması və danışıqlar aparılması	Əməkdaşlıq layihələrinin həyata keçirilməsi	Ali təhsilin keyfiyyət göstəricilərinin yüksəlməsi
8.9.6.	Gənclərin İnkişaf və Karyera Mərkəzinin yaradılması	GF	NMR NK	2023–2027	Müvafiq sahədə təkliflərin hazırlanması	Müasir gənclər məkanının yaradılması	Gənclərin asudə vaxtlarının səmərəli təşkili, onların ideoloji hazırlığı, şəxsi inkişafı istiqamətində fəaliyyətin təşkili
8.9.7.	Gənclərin şəxsi və peşəkar inkişafı üçün tədbirlərin həyata keçirilməsi	GİN	GF, NMR NK	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq layihələrin həyata keçirilməsi	Gənclərin intellektual və yaradıcı potensialının artması və cəmiyyətin ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında yaxından iştirakının təmin edilməsi
8.9.8.	Dövlət qulluğunda bilik, bacarıq və səriştənin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	DİA	DİM, NMR NK, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Dövlət qulluqçularının bilik, bacarıq və səriştələrinin inkişaf etdirilməsi üçün təlim modullarının hazırlanması	Müvafiq dövlət orqanlarında (qurumlarında) dövlət qulluqçularının təlimlərə cəlb edilməsi	Dövlət orqanlarında (qurumlarında) qulluq keçən dövlət qulluqçularının bilik, bacarıq və səriştələrinin artması

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
8.9.9.	Startup layihələrin dəstəklənməsi ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	RINN	İN, NMR NK, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq layihələrin həyata keçirilməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikasında startap təfəkkürünün və regionun innovasiya ekosisteminin inkişafı
8.10. Prioritet istiqamət 10. İnstitusional inkişaf							
8.10.1.	Təhsil sahəsi üzrə dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi	NMR NK	ETN	2023–2027	Təhsil müəssisələrində göstərilən xidmətlərin çeşidinin və keyfiyyətinin artırılması ilə bağlı layihə təkliflərinin hazırlanması	Təhsil müəssisələrində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin artırılması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	Təhsil müəssisələrində xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəlməsi
8.10.2.	Mədəniyyət sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi, maddi-texniki bazanın gücləndirilməsi və mədəniyyət sahəsinin inkişafının təmin edilməsi	NMR NK	MdN, AMEA	2023–2027	Mədəniyyət müəssisəsinin fəaliyyətinin optimallaşdırılması və sahənin inkişafı ilə bağlı layihələrin hazırlanması	Müvafiq sahədə layihələrin həyata keçirilməsi	Mədəniyyət müəssisələri tərəfindən əhaliyə göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin yüksəlməsi
8.10.3.	Naxçıvan Muxtar Respublikasının dövlət orqanları (qurumları) ilə Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları (qurumları) arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi və müvafiq məlumat mübadiləsinin təmin edilməsi	PA	NK, NMR NK, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq sahələrdə əməkdaşlığın inkişafı və məlumat mübadiləsinin təmin edilməsi üçün tədbirlər görülməsi	Dövlət xidmətlərinin keyfiyyət səviyyəsinin yüksəlməsi
8.10.4.	Əmək münasibətləri, məşğulluq, sosial müdafiə sahələrinə aid fəaliyyətin	NMR NK	ƏƏSMN	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Müvafiq sahədə tədbirlərin həyata keçirilməsi	Müvafiq sahələrdə göstərilən xidmətlərin keyfiyyət səviyyəsinin yüksəlməsi

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
	təşkilinin və dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi						
8.10.5.	Tibb sahəsi üzrə dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi	NMR NK	İTSDA, SN	2023–2027	Tibb müəssisələrində xidmətlərin inkişafına dair layihələrin hazırlanması	Tibb müəssisələrində xidmətlərin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	Tibb müəssisələrində xidmətlərin keyfiyyət səviyyəsinin yüksəlməsi
8.10.6.	Naxçıvan iqtisadi rayonunun ümumi planının hazırlanması	DŞAK	Digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2025	Ümumi planın sifariş olunması	İnkişaf istiqamətlərinin müəyyən edilməsi ilə ümumi planın hazırlanması	Ümumi planın təsdiq olunması
8.10.7.	Naxçıvan Muxtar Respublikası şəhərlərinin baş planlarının hazırlanması	DŞAK	NMR NK, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Baş planların sifariş olunması	Şəhər torpaqlarından istifadə növlərini müəyyən etməklə baş planların hazırlanması	Baş planların təsdiq olunması
8.10.8.	Kənd təsərrüfatı sahəsinin dəstəklənməsi ilə bağlı fəaliyyətin və dövlət xidmətlərinin inkişaf etdirilməsi	KTN	NMR NK	2023–2027	Müvafiq sahədə dəstək mexanizminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması	Kənd təsərrüfatı sahəsinin dəstəklənməsi ilə bağlı fəaliyyət və xidmətlərin həyata keçirilməsi	Aqrar istehsalın və emalın iqtisadi göstəricilərdə payının artması
8.10.9.	Mikro, kiçik və orta biznesin dəstəklənməsi istiqamətində fəaliyyətin inkişaf etdirilməsi və dövlət xidmətlərinin təşkil edilməsi	İN	NMR NK	2023–2027	“KOB dostu” ofislərinin yaradılması ilə bağlı layihələrin hazırlanması	“KOB dostu” ofislərinin yaradılması və xidmətlərin təşkili	Sahibkarların müvafiq dəstək xidmətlərinə əlçatanlığının yaxşılaşdırılması
8.10.10.	Sahibkarlıq subyektləri tərəfindən vergi sahəsində könüllü əmələtmə səviyyəsinin artırılması	İN	NMR NK	2023–2027	Naxçıvan şəhərində vergi ödəyicilərinə xidmət mərkəzinin yaradılması	Digər şəhər və rayonlarda vergi ödəyicilərinə xidmət	Sahibkarlara xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsinə nail olmaqla sahibkarlar

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
						mərkəzlərinin yaradılması	tərəfindən könüllü əmələmə səviyyəsinin yüksəlməsi
8.10.11.	Dövlət əmlakının idarə edilməsi sahəsində fəaliyyətin və xidmətlərin inkişaf etdirilməsi	İN	NMR NK	2023–2027	Dövlət əmlakının idarə edilməsi sahəsində müvafiq fəaliyyət və xidmətlərin inkişaf etdirilməsi ilə bağlı layihələrin hazırlanması	Dövlət əmlakının idarə edilməsi sahəsində müvafiq fəaliyyətin icrası və xidmətlərin təşkil edilməsi	Müvafiq sahədə dövlət xidmətlərinin keyfiyyət səviyyəsinin yüksəlməsi
8.10.12.	Dövlət qulluğuna qəbul və inzibati dövlət qulluğu vəzifələrinin tutulmasının mərkəzləşdirilmiş qaydada həyata keçirilməsi	NMR NK	NK, DİM, digər aidiyyəti dövlət orqanları (qurumları)	2023–2027	Qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi məqsədilə müvafiq normativ hüquqi aktların layihələrinin hazırlanması və təsdiq edilməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikası ərazisində dövlət qulluğuna qəbul və inzibati vəzifələrin tutulması üzrə vahid yanaşmanın tətbiq edilməsi	Dövlət qulluğuna qəbulda şəffaflığın artması
8.10.13.	Naxçıvan Muxtar Respublikasında fəaliyyət göstərən dövlət orqanlarının (qurumlarının) xidmətlərinin rəqəmsallaşdırılması istiqamətində tədbirlər görülməsi	RINN	NMR NK	2023–2027	Naxçıvan Muxtar Respublikasında elektron xidmətlərdən istifadənin asanlaşdırılması	Naxçıvan Muxtar Respublikasında elektron xidmətlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi	Elektron xidmətlərdə rəqəmsal həllərin tətbiqinin şaxələndirilməsi
8.10.14.	Texniki yardım və qrant layihələrinin Naxçıvan Muxtar Respublikasına cəlb edilməsi	İN	NMR NK, aidiyyəti qurumlar	2023–2027	Müvafiq donor təşkilatlarla danışıqlar aparılması və layihələrin müəyyənləşdirilməsi	Texniki yardım və qrant layihələrinin icra edilməsi	Beynəlxalq təcrübələrin tətbiqi ilə sosial-iqtisadi sahələrdə inkişafa nail olunması
8.11. Prioritet istiqamət 11. Ətraf mühitin mühafizəsinin gücləndirilməsi							
8.11.1.	Naxçıvan Muxtar Respublikasının təbii	NMR NK	ETSN, İN, aidiyyəti qurumlar	2023–2027	Potensial xammal ehtiyatlarının müəyyən edilməsi və təbii	Müvafiq sahədə layihələrin icra edilməsi	Naxçıvan Muxtar Respublikasının təbii resurslarından

Sıra №-si	Tədbirin adı	Əsas icraçı orqan (qurum)	Digər icraçılar	İcra müddəti	Nəticə indikatorları		
					ilkin nəticələr	aralıq nəticələr	yekun nəticələr
	ehtiyatlarından istifadə potensialının artırılması				sərvətlərin iqtisadi dövriyyəyə cəlbi məqsədilə təkliflər hazırlanması		səmərəli istifadənin təmin edilməsi
8.11.2.	Meşəsalma və meşəbərpa tədbirlərinin görülməsi	NMR NK	ETSN	2023–2027	Meşəsalma və meşəbərpa işləri aparılacaq ərazilərin müəyyənləşdirilməsi	Meşəsalma və meşəbərpa işlərinin aparılması	Meşə fondu torpaqlarında meşə ilə örtülən sahələrin artması
8.11.3.	Ekoloji təmiz və təhlükəsiz nəqliyyat vasitələrinin (minik avtomobilləri, avtobuslar və s.) dövriyyəsinin stimullaşdırılması	NK	RİNN, NMR NK, İN, DGK	2023–2027	Elektrik mühərrikli və hibrid nəqliyyat vasitələrindən istifadənin stimullaşdırılması məqsədilə vergi-gömrük güzəştlərinin tətbiqi	Ekoloji təmiz və təhlükəsiz nəqliyyat vasitələrindən (minik avtomobilləri, avtobuslar və s.) istifadənin artırılması	Ekoloji vəziyyətin yaxşılaşması
8.11.4.	Biomüxtəlifliyin qorunması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	NMR NK	ETSN	2023–2027	Müvafiq sahədə layihə təkliflərinin hazırlanması	Biomüxtəlifliyin qorunması ilə bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsi	Biomüxtəlifliyin qorunması
8.11.5.	Sudan qənaətli və səmərəli istifadə ilə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin görülməsi	NMR NK	KTN, ADSEA	2023–2027	Müvafiq sahədə həyata keçiriləcək layihələrlə bağlı təkliflər hazırlanması	İcməli sudan qənaətlə istifadə edilməsi ilə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Əhalinin sudan qənaətlə istifadə ilə bağlı məlumatlılıq səviyyəsinin artması
8.11.6.	Bərk məişət tullantılarının idarə olunması ilə bağlı işlər görülməsi	ETSN	“Təmiz Şəhər” ASC, NMR NK	2023–2027	Bərk məişət tullantılarının idarə olunmasına dair layihə təkliflərinin hazırlanması	Bərk məişət tullantılarının idarə olunması tədbirlərinin həyata keçirilməsi	Bərk məişət tullantılarının idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi və əhatə dairəsinin genişlənməsi

AKRONİMLƏR VƏ İXTİSARLAR

ADSEA	- Azərbaycan Dövlət Su Ehtiyatları Agentliyi
ADY	- "Azərbaycan Dəmir Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
AMEA	- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
AQTA	- Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi
ASK	- Azərbaycan Respublikası Sahibkarlar (İşəgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası
AZAL	- "Azərbaycan Hava Yolları" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
DGK	- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Gömrük Komitəsi
DİA	- Dövlət İdarəçilik Akademiyası
DİM	- Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzi
DSX	- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti
DŞAK	- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsi
DTA	- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Turizm Agentliyi
EN	- Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi
ETN	- Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyi
ETSN	- Azərbaycan Respublikasının Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ƏƏSMN	- Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi
GF	- Azərbaycan Respublikasının Gənclər Fondu
GİN	- Azərbaycan Respublikasının Gənclər və İdman Nazirliyi
İKZF	- Azərbaycan Respublikasının İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu
İN	- Azərbaycan Respublikasının İqtisadiyyat Nazirliyi
İTSDA	- Azərbaycan Respublikasının İcbari Tibbi Sığorta üzrə Dövlət Agentliyi
KTN	- Azərbaycan Respublikasının Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi
MB	- Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı
MdN	- Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Nazirliyi
MİDA	- Azərbaycan Respublikasının Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi
MN	- Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi
NK	- Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti
NMR NK	- Naxçıvan Muxtar Respublikasının Nazirlər Kabineti
PA	- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyası
RİNN	- Azərbaycan Respublikasının Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi
SN	- Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyi
SOCAR	- Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti
"Təmiz Şəhər" ASC	- "Təmiz Şəhər" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
VXSİDA	- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi
